

A NEMZETI ENKULTURÁCIÓ MINTÁZATAI 5. ÉS 7. ÉVFOLYAMOS TANULÓK KÖRÉBEN

T-9

Dancs Katinka

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: állampolgári kompetencia; nemzeti identitás; kérdőív

A nemzeti enkulturáció vizsgálatával foglalkozó hazai és nemzetközi kutatások fontos megállapítása, hogy a nemzeti identitás fejlődésében kultúrkörönként eltérő változók vehetnek részt, melyek különböző identitás-mintázatokat eredményeznek. A hazai kutatások felhívták a figyelmet arra, hogy a felnőtt lakosság körében is különböző csoportok azonosíthatók aszerint, hogy miként vélekednek az egyének nemzeti identitásukról. A kutatások eddig kevés figyelmet fordítottak az általános iskolások nemzeti enkulturációjának vizsgálatára, annak feltárására, hogy a tanulókat milyen attitűdök és vélekedések jellemzik saját nemzetükkel és más nemzetekkel kapcsolatban.

Kutatásunkban abból a feltételezésből indultunk ki, hogy a szerteágazó enkulturációs tényezők eredményeként a vizsgált tanulók nemzeti azonosságtudatában is sajátos mintázatok tapasztalhatók. 2017 novemberében online kérdőíves adatgyűjtés során vizsgáltuk 5. és 7. évfolyamos tanulók (N=1540) nemzeti azonosulásával kapcsolatos attitűdjeit, valamint egy vonástulajdonításos feladat segítségével azokat a vélekedéseket, amelyeket a magyarokhoz és más nemzetek képviselőihez (amerikaiakhoz, románokhoz és lengyelekhez) társítanak. A tanulói válaszokat hierarchikus klaszterelemzés segítségével elemeztük.

Az elemzés eredményeképpen négy válaszadói kategória rajzolódott ki. A legnépesebb csoportot az általunk pozitívnak nevezett tanulók alkotják. A teljes minta 48%-a tartozik ebbe a kategóriába, és többségében fiatalabb tanulók tartoznak ide. Mindegyik csoportról pozitívan vélekednek, különösen a magyarokról, valamint erős nemzeti identitással rendelkeznek. Egy másik csoportba, az általunk kritikusnak nevezett kategóriába a tanulók 19%-a tartozik, akik a legkedvezőtlenül látják a magyarokat. Nemzeti identitásuk a leggyengébb a többi csoporttal összevetve. Végül a másik két csoportot a lengyelbarátok (14%) és az Amerika-kritikusok (19%) alkotják, akiket elsősorban az említett csoportokkal szemben tanúsított pozitív illetve negatív vélekedéseik különböztetnek meg a többi kategória képviselőitől. Nemzeti identitásuk erőssége szempontjából nem különbözik ez utóbbi két csoport. A kategóriák összehasonlítása arra is rávilágított, hogy a 7. évfolyamosok körében kevesebben vannak a pozitívak és többen a kritikusok, akik gyengébb nemzeti azonosulást mutatnak.

Eredményeink megerősítették, hogy a vizsgált korosztály esetében is kimutathatók különböző identitás-mintázatok, amelyek a tanulókat érő eltérő hatásoknak tulajdoníthatók. A klaszteranalízis során kapott kategóriákkal kapcsolatban a társadalmi diskurzusok, a tankönyvi narratívák lehetnek olyan tényezők, amelyek magyarázatként felmerülhetnek. A családi háttér pontos szerepének feltárása a további kutatások feladata. A vizsgálat eredményei rámutattak arra is, hogy a tanulók nemzeti és interkulturális attitűdjeinek fejlesztését célzó beavatkozások indokoltak lehetnek a vizsgált korosztályok esetében.